

Asia: VN/5137/2022-OM-229

## **Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö**

### **1 luku. Yleiset säännökset**

**1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:**

-

### **2 luku. Varautumisvelvollisuus**

**Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:**

-

**Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:**

-

**Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:**

-

### **3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen**

**Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:**

-

**Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:**

-

**Lisätoimivaltuuksien käyttöönottonenettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:**

-

**Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:**

-

## 4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

**4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:**

-

## 5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

**5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:**

-

## 6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

**6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:**

-

## 7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

**7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:**

-

## 8 luku. Työvelvollisuus

**8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:**

-

## 9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

**9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:**

-

## 10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

**10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:**

-

## 11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

**11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:**

-

## 12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

## 12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry sekä Eläkeläiset ry, myöhempänä EKL ja Eläkeläiset eivät yhdy mietinnön ehdotukseen koskien valmiuslain 85 §:n esitystä, jonka perusteella sosiaalivakuutusetuuksien ja sosiaaliavustusten ja muiden lakisääteisen vakuutusjärjestelmän piiriin kuuluvien etuuksien maksamista voitaisiin lykätä enintään kuuden kuukauden ajan, etuus tai avustus voitaisiin maksaa enintään 50 prosentilla alennettuna.

Eläkkeensaajia elää Suomessa yli 1,6 miljoonaa, joten eläkkeiden maksatuksen lykkäys puoleksi vuodeksi eväisi merkittävän osan toimeentulosta erittäin kookkaalle osalle kansasta. Tämän myötä valmiuslain 85 § käyttöönotto voidaan katsoa olevan liian laaja vaikutukseltaan.

Vaikka laki takaisi edelleen kansaneläkkeeseen verrattavan toimeentulon, ei sen voida katsoa olevan riittävä kriisitilanteessa. Jo nykyisellään kansaneläkkeen määrä ei ole mittava, mutta aikana, jolloin kustannuksia voidaan olettaa esimerkiksi omaehtoisen evakuoinnin tai oman kodin turvallisuuden lisäämisen myötä tulevan, uudistus vaarantaisi pitkäksi aikaa eläkeläiskotitalouksien turvallisuutta. Eläkkeet eivät ylipäättään ole suoraan verrattavissa sosiaaliturvaan, sillä yhä kasvava osa suomalaisten eläkkeistä maksetaan vakuutus pohjaisena ja vastikkeellisena työeläkkeenä.

Kritisoimme myös merkittävästi pykälän toimintamekanismin muutosta, jossa poistettaisiin etuuden maksajan yksilöllinen harkinta. Uuden muotoilun perusteella pykälää sovellettaisiin kaikkiin etuudensaajiin. Olemme huolissamme siitä, voiko uusi muotoilu olla uhka etuudensaajien yhdenvertaiselle kohtelulle, eli voisiko jollain etuutta myöntävällä taholla olla mahdollisuus jatkaa etuuden maksamista, mutta jollain toisella taholla ei.

Kriisiaikana eläkeläisten toimeentulon turvaaminen ei voi valmiuslain uudistuksen perusteella olla esitetyn mukaisessa mittakaavassa keskeytettävissä kolmeksi kuukaudeksi tai lykkättävissä pahimmillaan yhteensä jopa puolen vuoden ajaksi. Valmiuslain soveltamista vaativan kriisin aikana kansalaisten taloudellinen toimeentulo on äärimmäisen olennaista säilyttää mahdollisimman pitkälti kansalaisten turvallisuuden sekä yhteiskunnan toimivuuden kannalta, mikä puolestaan vahvistaa sekä ulkoista että sisäistä turvallisuutta.

Huomautamme, että nykyisellään valmiuslaki tarjoaa mahdollisuuden lykätä eläkkeen maksamisen tai alentaa sen tasoa korkeimmillaan 50 % kolmen kuukauden ajaksi. Näkemyksemme mukaan tämän tulisi olla riittävä määräitys valmiusvastuuksi. Mietinnön ehdotus maksimiajan pidentämisestä kuuteen kuukauteen herättää vähintään hämmennystä, sillä epäilemme, että pidennetty aika ei tarjoa parempaa valmiutta.

Huomautamme myös erityisesti työeläkkeiden osalta, että työeläkevarallisuus ei ole katsottavissa julkisen talouden varallisuudeksi kokonaisvaltaisesti, sillä se perustuu lakisääteisiin eläkemaksuihin ja

-vastuisiin. Eläkekertymälle on myös määritetty omaisuudensuoja, jonka välillistäkään heikentämistä emme voi hyväksyä edes kriisitilanteessa. Korkeintaan tilanteessa, jossa maksuliikenne on merkittävästi häiriintynyt, voimme kuvitella tarvetta työeläkkeiden maksamisen lailliselle keskeyttämiselle. Emme voi hyväksyä, että esimerkiksi laillisesti maksatus voitaisiin keskeyttää tai lykätä laajamittaisen maahantulon myötä.

EKL ja Eläkeläiset yhtyvät Sisäministeriön eriävään mielipiteeseen, jonka perusteella varsinkaan laajamittaisen maahantulon perusteella valmiuslain 85 § ei voida soveltaa.

## 13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

### 13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

## 14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

### 14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

EKL ja Eläkeläiset eivät hyväksy sosiaali- ja terveydenhuollon ja koulutuksen, etenkin niiden poikkeamien lisäämistä uuden mietinnön mukaisesti. Mietinnössä jätetään määrittelemättä, miten 96 § mukaisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen koskevat poikkeukset olisivat. Tämän myötä yhdyimme Sisäministeriön eriävään mielipiteeseen, jonka perusteella toimivaltuuksia ei voida soveltaa laajamittaisesta maahantulosta johtuvien poikkeusolojen hallitsemiseksi. Näkemyksemme mukaan laajamittaisen maahantulon, välineellistetyin tai ei, aikanakin sosiaali- ja terveyspalvelut on voitava järjestää normaaliolojen lainsäädännön ja perustuslain vaatimalla tapaa. Nykyisellään lainsäädäntöä voidaan muuttaa eduskunnan päätöksellä, jos joitain palveluita halutaan merkittävästi muuttaa.

## 15 luku. Asumisen järjestäminen

### 15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

## 16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

### 16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

#### 110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

#### 110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

#### 110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kieltäminen) koskevat huomiot:

-

**110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:**

-

**110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:**

-

**17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen**

**17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:**

-

**18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen**

**18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:**

-

**19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen**

**19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:**

-

**20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen**

**20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:**

-

**III osaa koskevat yleiset kysymykset**

**Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:**

-

**Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:**

-

**21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset**

**21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:**

-

**22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset**

**22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:**

-

## 23 luku. Korvaukset

**23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:**

-

## 24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

**Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:**

-

## 25 luku. Muutoksenhaku

**25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:**

-

## HE-luonnoksen yleisperustelut

**Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:**

-

**Säätämisyjärjestysperusteluja koskevat huomiot:**

-

**Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:**

-

## Työryhmän mietintö

**Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:**

-

**Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:**

Laajalle valmiuslain käyttöönotolle tulee olla merkittävä kynnys, sillä sektorikohtaisia turvallisuus- ja varmistautumistoimenpiteitä voidaan jo nykyisellä muulla lainsäädännöllä toteuttaa. Esimerkkinä tästä on vuonna 2025 hyväksytty niin sanottu rajalaki, jolla pyrittiin torjumaan välineellistettyä ja liiallista rajanylitystä ja maahantuloa. Tämän lainsäädännön puitteissa jo nykyisellään riskejä voidaan torjua.

Ehdotetun valmiuslain muutoksen muodostama mahdollisuus väestön toimeentulon ja eläkkeiden maksuvalmiuden määrittämisen suhteen on ongelmallinen. Se tarkoittaisi liian huomattavaa

työkalua valtioneuvostolle määritellä tilanteet, joissa Suomessa asuvien perustuslain 19 § mukaista toimeentuloa ja hyvinvointia voitaisiin valmiuslain puitteissa rajoittaa.

Kaikkiaan mietinnön mukaisen valmiuslain uudistuksen muutokset kriisiajan sosiaaliturvaan eivät herätä luottamusta etenkin ikääntyneen väestön keskuudessa.

Lykkäykset, leikkaukset ja keskeytykset kohdistuisivat haastavien olosuhteissa ihmisiin, joiden hyvinvointia ei oletettavasti pystyttäisi turvaamaan riittävässä määrin ylipäättään. Kriisien aikana ikääntynyt, etenkin liikkumakyvyltään rajoittunut, henkilö on altteimmillaan kriisin vaikutuksille. Pelkäämme, että tällä valmiuslain muutoksella kyseistä alttiutta pahennetaan entisestään.

Kivinen Eero  
Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry